

УДК 512

М. С. Герич (ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т»)

ГУСАК ДМИТРО ВАСИЛЬОВИЧ — ДО 80-ТИ РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

It is given a short scientific biography of Professor Dmytro V. Husak.

У статті приводиться коротка наукова біографія професора Дмитра Васильовича Гусака.

Дмитро Васильович Гусак

3 травня 2017 року відсвяткував свій 80-ий день народження провідний науковий співробітник Інституту математики НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор Гусак Дмитро Васильович.

Народився Д. В. Гусак в селі Велятино (тоді ще Чехословаччина) Хустського району Закарпатської області в багатодітній сім'ї селянина. Дитинство Д. В. Гусака припало на тяжкі воєнні та перші післявоєнні роки. Тому з ранніх років він привчений до нелегкої селянської праці, відповідальності за себе і за родину. У 1951 р. закінчив Велятинську семирічну школу й продовжив навчання в Хустській середній школі № 1 (бувша гімназія), яка мала на той час кращу навчальну базу, особливо з математики, фізики, хімії. Та й вели ці предмети досвідчені й талановиті педагоги. Учителем математики був син талановитого освітянина, фольклориста й письменника Закарпаття О. І. Маркуша - Олександр Олександрович Маркуш. Саме вони виявили неабиякі здібності юнака, кмітливість, допитливий розум, привили йому любов до цариці наук – математики, яка стала справою всього його життя.

Після закінчення десятирічки в 1954 році Д. В. Гусак поступив на математичне відділення фізико-математичного факультету Ужгородського державного

університету. Вже в студентські роки під керівництвом надзвичайно талановитого викладача Юрія Петровича Студнева він одержав свої перші наукові результати. Після закінчення у 1959 році фізико-математичного факультету Ужгородського держуніверситету працював учителем математики й фізики спочатку в Драгівській середній школі, а з 1960 року – у своєму рідному селі. Того ж року вступив до аспірантури Інституту математики НАН України, до талановитого вченого ймовірністика Володимира Семеновича Королюка, яку закінчив 1963 року. В 1964 році, під науковим керівництвом В.С. Королюка, захистив кандидатську дисертацію на тему "До асимптотики часу першого виходу однорідного процесу з незалежними приростами" і з цього часу постійно працює в Інституті математики. Спочатку на посаді молодшого, а потім старшого наукового співробітника, згодом з 1985 року – провідного наукового співробітника. Дисертацію на ступінь доктора фізико-математичних наук на тему "Метод факторизації в граничних задачах для одного класу випадкових процесів" захистив у 1980 році під науковим керівництвом В.С. Королюка (вже на той час академік АН УРСР). Звання професора присвоєно в 1991 році. Гусак Д. В. — відомий вчений в галузі теорії ймовірностей та теорії ризику. Коло його наукових інтересів формувалося під впливом його наукового керівника академіка НАН України В.С. Королюка та академіка НАН України А.В. Скорохода. У 1965 - 1969 роках за сумісництвом працював у КДУ ім. Т. Шевченка. На вечірньому відділенні механіко-математичного факультету він читає курс з математичного аналізу та на стаціонарному відділенні – спецкурс з теорії процесів з незалежними приростами. У 1981-1988 роках працює на посаді професора кафедри вищої математики в Київському Інституті інженерів цивільної авіації (КІІЦА). У 1993 - 1998 роках очолює кафедру вищої математики в вищому економічному коледжі ім. В.Якуба і читає лекції з вищої математики та лінійного програмування. З 2000 року зарахований на 0,25 ставки професора кафедри теорії ймовірностей і математичного аналізу і веде спецкурси по розподілу граничних функціоналів для процесів з незалежними приростами на 4-5 курсах математичного факультету Ужгородського національного університету. У 1999 - 2014 роках на посаді професора кафедри теорії ймовірностей і математичної статистики в Київському національному університеті ім. Т. Шевченка читає спецкурси з теорії випадкових процесів та з граничних задач для процесів Леві із застосуванням їх в теорії ризику.

Перші наукові результати були одержані в дипломній роботі (науковий керівник Юрій Петрович Студнев) і процитовані в його (Ю.П. Студнева) статті "К вопросу о приближении сумм независимых случайных величин неограниченно делимыми распределениями" в журналі "Теория вероятностей и её применения" (1960, т. V, № 4). З 1961 по 1964 роки Д. В. Гусак (згідно з темою кандидатської дисертації) вивчав асимптотику розподілу екстремумів процесів з незалежними приростами. З 1965 р. займається вивченням розподілу граничних функціоналів для звичайних процесів з незалежними приростами, а з 1970 р. для процесів на скінченних ланцюгах Маркова. У своїх роботах розвинув факторизаційно-проекційний метод дослідження граничних задач для процесів з незалежними приростами і для напівмарковських процесів, а також метод матричної факторизації для процесів на ланцюгах Маркова. Деякі роботи присвячені вивченню осцилюючих випадкових блукань та процесів, про-

цесів з одностороннім та двостороннім відбиттям, встановленню співвідношень для дограничних та граничних розподілів цих блукань та процесів. З 1998 р. займається дослідженням граничних задач для процесів ризику і застосуванням результатів вивчення розподілу граничних функціоналів для процесів з незалежними приростами в теорії ризику. Лекції зі спецкурсу по процесах з незалежними приростами (н.п.) прочитані в КДУ ім. Т. Шевченка на механіко-математичному факультеті в 1965-1969 рр. доповнені результатами докторської дисертації послужили матеріалом для спецкурсів прочитаних в Ужгородському державному університеті на математичному факультеті у 80-х роках минулого століття. Ці результати частково увійшли до спільної з М.С. Братійчуком монографії [1, 1990]. В 90-х роках Д. В. Гусак продовжив читання спецкурсів в Ужгородському державному університеті, присвячених розвитку метода факторизації в граничних задачах для процесів Леві (однорідних процесів з н.п.) та узагальненню метода факторизації для процесів Леві на Ланцюгах Маркова (ЛМ). Лекції по застосуванню матричної факторизації в граничних задачах для процесів Леві на ЛМ склали основу монографії [2, 1998]. В 2000-2009 роках Д. В. Гусак, працюючи за сумісництвом в Ужгородському національному університеті на посаді професора (0,25 ст.) кафедри теорії ймовірностей і математичного аналізу, продовжив читання спецкурсів з теорії процесів Леві. Ці спецкурси присвячені дослідженню компонент основної факторизаційної тотожності для напівнеперервних та майже напівнеперервних процесів Леві й застосуванню цих процесів у теорії ризику та в теорії систем масового обслуговування. Матеріали прочитаних лекцій з 2000 року в УжНУ частково увійшли до монографій [3, 2007], [4, 2011] та до навчальних посібників [5, 2008], [6, 2009], а також до виданих англomовних монографій [7, 2010], [8, 2014].

Першою сходинкою участі Гусака Д. В. в широкопланових наукових зібраннях була участь у Всесоюзній зимовій школі з теорії ймовірностей та математичної статистики (Ужгород, 1964 р., голова оргкомітету школи В.С. Королюк, заступник і відповідальний організатор від Ужгородського держуніверситету — Ю.П. Студнев). Потім Гусак Д. В. був неодноразовим учасником Вільнюських Міжнародних конференцій з теорії ймовірностей та математичної статистики (I-VIII, Литва), Радянсько-Японських симпозіумів (Хабаровськ, Ташкент, Тбілісі, Кіото, Київ), Празьких Міжнародних конференцій з теорії інформації (VI-VIII, Чехословаччина), Всесвітнього конгресу товариства Бернуллі по теорії ймовірностей та математичній статистиці (Ташкент), Міжнародної школи з теорії масового обслуговування (Закопане, Польща), Всесоюзної школи по теорії масового обслуговування (Баку, Азербайджан; Диліжан, Вірменія), Всесоюзних нарад і колоквиумів з теорії ймовірностей та математичної статистики (Ташкент, Фергана, Узбекистан), VI Балканського математичного конгресу (Варна, Болгарія), V Міжнародної літньої школи з теорії ймовірностей та математичної статистики (Варна, Болгарія), Second European congress of mathematics (Будапешт, Угорщина), Українсько-угорських конференцій (Мукачево, Ужгород), Українсько-скандинавських конференцій з теорії ймовірностей та математичної статистики (Київ; Ужгород; Умеа, Швеція), Міжнародної школи з математичних та статистичних застосувань в економіці (Вастерас, Швеція), Міжнародної конференції "Стохастичний аналіз і його застосування" (Львів, Чернівці), Міжнародної конференції "Stochastic analysis and random dynamic" (Львів), Міжна-

родної конференції присвяченій 90-річчю Б.В. Гнеденка (2008 р., Київ), Міжнародного літнього семінару "Стохастичні динамічні системи" (Судак, Крим), Міжнародних конференцій "Modern Stochastics: Theory and Applications" (I, II, III, Київ), Міжнародних симпозіумів "Питання оптимізації обчислень" (Одеса, Карабах, Кацивелі, Крим).

Плідну наукову працю вчений поєднує з педагогічною діяльністю, спрямованою на пошуки талановитої молоді з метою її залучення до наукової роботи. Під керівництвом професора Д. В. Гусака 6 аспірантів захистили кандидатські дисертації. Чимало сил і енергії Д. В. Гусак віддав науково-організаційній роботі: він був членом Вченої ради по захисту дисертацій в Київському Національному університеті ім. Тараса Шевченка, був опонентом та рецензентом багатьох докторських та кандидатських дисертацій, організатором ряду конференцій та семінарів.

За 55 років науково-педагогічної діяльності, список наукових робіт Д. В. Гусака нараховує 180 найменувань. З них нижче наведемо лише список наукових монографій.

1. Гусак Д. В., Братийчук Н.С. Граничные задачи для процессов с независимыми приращениями. - К.: Наукова думка, 1990. - 264 с.

2. Гусак Д. В. Граничні задачі для процесів з незалежними приростами на скінченних ланцюгах Маркова та для напівмарковських процесів. - К.: Праці ін-ту математики НАН України, т.18, 1998.- 320 с.

3. Гусак Д. В. Граничні задачі для процесів з незалежними приростами в теорії ризику. - К.: Праці ін-ту математики НАН України, т. 65, 2007. - 459 с.

4. Гусак Д. В. Процеси з незалежними приростами в теорії ризику. - К.: Праці ін-ту математики НАН України, т. 88, 2011. - 544 с.

5. Гусак Д. В., Кулик О.М. та інші. Збірник задач з теорії випадкових процесів та їх застосувань. - К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, ВПЦ "Київський університет 2008. - 287 с.

6. Гусак Д. В., Кукуш О.Г., Кулик О.М. та інші. Збірник задач з теорії випадкових процесів та їх застосувань. - К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, ВПЦ "Київський університет 2009. - 398 с.

7. Gusak D., Kukush A. et al. Theory of stochastic processes. With applications to financial mathematics and risk theory. - New York; Dordrecht; Heidelberg; London: Springer, 2010. - 376 p.

8. Gusak D. Boundary functionals for Levy processes and their applications. - : LAP Lambert, 2014. - 412 p.

Одержано 11.03.2017